

Назарчук О. М.,
доктор філософії в галузі права, доцент,
доцент кафедри приватного права,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ У СФЕРІ ПРАЦІ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Забезпечення рівних можливостей у сфері праці є одним із ключових напрямів сучасної соціально-економічної політики держави. Умови воєнного стану актуалізували проблему нерівного доступу до зайнятості та посилили значення інклюзивних підходів у забезпеченні сталого розвитку.

Соціальні бар'єри в Україні, що загострилися внаслідок війни, суттєво впливають на реалізацію принципу рівних можливостей у сфері праці. Масове внутрішнє переміщення населення, демографічні втрати та зростання соціальної вразливості призвели до ускладнення доступу до повноцінної участі на ринку праці. Основними перешкодами залишаються нестабільність зайнятості, необхідність адаптації до нових умов працевлаштування, а також нерівномірність можливостей у різних регіонах держави.

Науковці наголошують, що забезпечення рівних можливостей у сфері праці є невід'ємною складовою сучасної соціальної політики держави та умовою сталого розвитку [1].

Водночас державні та недержавні інституції поступово формують механізми реагування на ці виклики, зокрема через програми підтримки зайнятості, перекваліфікації та інтеграції ВПО у локальні ринки зайнятості. Важливу роль у цьому процесі відіграє громадянське суспільство та міжнародні організації, які сприяють підвищенню конкурентоспроможності вразливих категорій населення. Таким чином, здатність держави забезпечувати інклюзивність трудової сфери навіть в умовах воєнного стану є ключовим чинником реалізації принципу рівних можливостей та складовою сталого розвитку, орієнтованого на збереження та

розвиток людського капіталу.

Головним складником забезпечення рівних можливостей у сфері праці є і соціальне підприємництво, яке поєднує економічну діяльність із вирішенням соціально значущих проблем, насамперед у сфері зайнятості [2]. Такі підприємства сприяють створенню робочих місць для соціально вразливих категорій населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб та інших груп, що мають обмежений доступ до ринку праці. У цьому контексті соціальне підприємництво виступає інструментом підвищення інклюзивності ринку праці та зменшення структурної нерівності у сфері зайнятості.

Особливого значення набуває інтеграція принципів інклюзивності у політику післявоєнного відновлення, оскільки вона сприяє розширенню доступу до працевлаштування для вразливих категорій населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб, молоді та осіб із обмеженими можливостями.

Важливим напрямом є гармонізація національної політики зайнятості з європейськими стандартами, що передбачає впровадження інклюзивних підходів до зайнятості, недискримінаційних практик працевлаштування та розвитку програм професійної перекваліфікації [4].

Варто зазначити і про ключову роль у забезпеченні інклюзивного розвитку відіграє цифрова трансформація сфери праці, що змінює традиційні механізми доступу до робочих місць через розвиток цифрових платформ, дистанційної зайнятості та форм онлайн-освіти. Водночас, вона потребує належного регулювання, оскільки може як розширювати можливості працевлаштування, так і створювати ризики цифрової нерівності між різними соціальними групами.

Додаткового значення набувають етичні та правові аспекти впровадження технологій штучного інтелекту у сфері праці та управління персоналом, оскільки автоматизація процесів підбору кадрів і оцінювання працівників може створювати ризики непрямой дискримінації.

Так, актуальні дослідження ринку праці у 2025-2026 роках засвідчують, що штучний інтелект дедалі активніше використовується у HR-процесах, що підвищує ефективність управління персоналом, однак водночас може посилювати нерівність доступу до працевлаштування, особливо для працівників із низьким рівнем цифрових навичок. При цьому, значна частина робочих місць трансформується, а не зникає, що змінює зміст праці та вимоги до компетентностей працівників. Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) наголошує, що без належного регулювання алгоритмічні системи можуть відтворювати існуючі форми дискримінації у сфері зайнятості та посилювати соціальну нерівність [3].

Водночас підвищення ролі цифрових технологій актуалізує питання цифрової грамотності населення як ключової умови доступу до сучасних форм зайнятості. Недостатній рівень цифрових навичок може виступати фактором нової соціальної нерівності на ринку праці, обмежуючи можливості окремих категорій працівників.

В Україні впроваджуються освітні ініціативи та програми цифрової підготовки населення, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності працівників у цифровій економіці. Це сприяє розширенню доступу до трудової діяльності та зменшенню бар'єрів для участі у сучасних формах зайнятості. Окремого значення набувають питання кібербезпеки як складової захисту цифрового середовища праці, особливо в умовах воєнного стану. Забезпечення безпечного використання цифрових технологій у сфері зайнятості є необхідною умовою стабільного функціонування сучасного ринку праці та захисту економічної активності населення.

Таким чином, концепція інклюзивного розвитку передбачає формування державної політики, спрямованої на забезпечення рівного доступу до ринку праці, розвиток цифрових і професійних компетентностей населення та прозорість використання технологій у процесах працевлаштування. Такий підхід дозволяє розглядати цифровізацію як інструмент розширення можливостей зайнятості та інтеграції, що безпосередньо сприяє реалізації принципу рівних можливостей як елементу сталого розвитку держави.

Міжнародне співробітництво у сфері зайнятості, зокрема ініціативи Європейського Союзу, Міжнародної організації праці та Світового банку, спрямовані на підтримку створення робочих місць, розвиток малого і середнього бізнесу та підвищення конкурентоспроможності робочої сили. Такі програми сприяють інтеграції України у глобальний ринок праці та посиленню соціальної інклюзії, зокрема: план дій з розвитку соціальної економіки 2021-2030 (Action Plan for the Social Economy 2021-2030, APSE) [2].

Отже, розвиток інклюзивної економіки в Україні визначається комплексним поєднанням державної політики зайнятості, цифрової трансформації ринку праці, розвитку людського капіталу та міжнародної співпраці, що в сукупності забезпечує розширення рівних можливостей для участі населення у трудовій діяльності та є важливою складовою сталого розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Новікова О.Ф., Азьмук Н.А. (2023). Цифровізація – чинник посилення резильєнтності соціально-трудової сфери та повоєнного відновлення України. Економіка та суспільство, (53). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-27> (дата звернення: 12.05.2026)

2. Чорнодід І., Гуляєва Л., Олійник А. Європейські ініціативи у сфері соціальної економіки: аналіз інструментів, політик та можливостей для зміцнення інклюзивного розвитку України. Економіка та суспільство. 2025. № 80. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-165> (дата звернення: 11.05.2026)

3. World Economic Forum. *The Future of Jobs Report 2023*. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023> (дата звернення: 12.05.2026).

4. How Do You Define an Inclusive Economy? The Aspen Institute. 2026. URL: <https://www.aspeninstitute.org/blog-posts/how-do-you-define-an-inclusive-economy/> (дата звернення: 10.05.2026).